

folkbildning.net

en antologi om folkbildningen och det flexibla lärandet

ANDRA REVIDERADE UPPLAGAN

SÄRTRYCK

Folkbildningsrådet & Nationellt centrum för flexibelt lärande
Stockholm 2003

Innehåll

Förord	I
<i>av redaktionen</i>	
Folkbildningen och det flexibla lärandet	3
<i>av redaktionen</i>	
Mötets renässans!	II
<i>av Lars-Erik Axelsson</i>	
Att skapa det goda mötet	31
<i>av Ingemar Svensson</i>	
Första mötet	43
<i>av Kiki Bodin</i>	
När och fjärran – kombinationer av NU och DU	57
<i>av Kenneth Hermansson</i>	
Med det virtuella studierummet som mötesplats	67
<i>av Tore Persson</i>	
Folkbildningsnätet – ett gemensamt pedagogiskt verktyg	75
<i>av Tore Persson</i>	
Kan man plocka hjortron på distans?	79
<i>av Kenneth Hermansson</i>	
Att utveckla dialogen i studiecirkeln	89
<i>av Tommy Nilsson</i>	
Att läsa mellan raderna	105
<i>av Ove Rackner</i>	
Lyckade grupparbeten på distans	119
<i>av Kerstin Namuth</i>	
Det flexibla lärandets dramaturgi	133
<i>av Ronny Schueler</i>	
Om lärstilar och lärmiljöer	145
<i>av Lars-Erik Axelsson</i>	
Hur samarbeta på distans för att lära? – format, problem och möjligheter	161
<i>av Eva Fåbraeus</i>	

Distansundervisningens ekonomi för folkhögskolor	181
<i>av Staffan Hübinette</i>	
Ryms ny verksamhet i gamla strukturer? – studieförbundens organisation och det flexibla lärandet	199
<i>av Kerstin Namuth</i>	
Studieverkstaden som lärmiljö	213
<i>av Urban Bäckström, Birgitta Callerud, Katarina Granath & Annastina Kapla</i>	
Bildande samtal och informationstekniska revolutioner i människans historia	229
<i>av Roger Säljö</i>	
Utmaningar för folkbildningen i den tekniska och ekonomiska utvecklingen	245
<i>av Bernt Gustavsson</i>	
Sju år senare – har vi blivit klokare?	259
<i>av Mikael Andersson</i>	
Folkbildningens framtid, hot och möjligheter – vågar vi ta vara på möjligheterna?	277
<i>av Bo Toresson</i>	
Författarpresentationer	295
Ordförklaringar	298

Förord

---

av redaktionen

Det här är en antologi om flexibelt lärande inom folkbildningen, vilket innebär att inom ramen för folkbildningspedagogiken, med dess förankring i det gemensamma lärandet inom sammanhållna grupper, erbjuda flexibla former som ger deltagarna större möjlighet att välja tid, plats, tempo, form etc för studierna.

Detta är den andra upplagan av antologin "folkbildning.net". Den första publicerades 2001. Andra upplagan är starkt reviderad: ett antal kapitel är helt nya och andra har fått genomgå en mer eller mindre omfattande omarbetning. Några kapitel är kvar oförändrade sedan första upplagan.*

Den första upplagan av "folkbildning.net" finns att ladda ned, kapitel för kapitel, dels på Folkbildningsnätets interna FirstClass-nät (under konferensen "Folkbildningsrådet info"), dels på Folkbildningsnätets pedagogiska resurssidor på Internet (www.resurs.folkbildning.net).

Arbetet med boken har skett i projektform. Ingemar Svensson, Nationellt centrum för flexibelt lärande, har fungerat som projektledare, men

---

* Följande kapitel är kvar oförändrade från första upplagan av antologin:

- Att läsa mellan raderna, av Ove Rackner, s. 105,
- Hur samarbeta på distans för att lära? . . . , av Eva Fåhraeus, s. 161,
- Bildande samtal och informationstekniska revolutioner, av Roger Säljö, s. 229,
- Utmaningar för folkbildningen. . . , av Bernt Gustavsson, s. 245.

redaktionen har fungerat som projektledningsgrupp med gemensamt ansvar för bokens tillkomst.

Följande personer har ingått i redaktionen:

LARS-ERIK AXELSSON	Åsa folkhögskola
KIKI BODIN	Hola folkhögskola
ROSALIE SANYANG	ABF i Jämtland
TORE PERSSON	Folkbildningsrådet
INGEMAR SVENSSON	Nationellt centrum för flexibelt lärande

En del av de texter som du hittar här är skrivna av redaktionens medlemmar. Flertalet är dock skrivna av särskilt inbjudna skribenter.

Vi har försökt bjuda in skribenter med särskilda kunskaper eller erfarenheter inom olika fält för att få till stånd en fungerande helhet. Sammansättningen av kapitlen är gjord med tanke på att inom antologins pärmar ge en rimligt bred presentation av möjligheterna med flexibelt lärande utan att boken blir för omfattande.

Vi vill betona att de inbjudna skribenterna bara ansvarar för sin egen text och inte för denna antologis helhet. För bokens helhet ansvarar bara vi i redaktionen.

Om du vill kan du skicka e-post till redaktionen med kommentarer etc kring antologin. Adressen är: antologi-redaktionen@folkbildning.net. Är du med på Folkbildningsnätet har du också tillgång till en öppen konferens om antologin – ”Antologi-diskussion” – som du hittar enligt följande sökväg: Folkbildningsnätet > Diskussioner > Folkbildningsdiskussion > Pedagogisk utveckling.

Författarpresentationer

Mikael Andersson är chef för folkbildningsenheten på Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL), bor i och distansarbetar till stor del från Skanör. Han har tidigare arbetat för Medborgarskolan, Utbildningsradion, Utbildningsdepartementet, Folkbildningsrådet och Distum (Distansutbildningsmyndigheten).

Lars-Erik Axelsson är smålänning till börden, bor i Katrineholm, är i sin dagliga gärning kortkursansvarig på Åsa folkhögskola och har sedan 1996 också arbetat med distanskurser, projekt och fortbildningar i distanspedagogik.

Kiki Bodin är lärare på Hola folkhögskola. De tankar och erfarenheter som hon samlat genom ett drygt tioårigt distanskursledarskap försöker hon nu förmedla, bland annat genom uppdrag från Folkbildningsrådet (FBR) och Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL).

Urban Bäckström, bibliotekarie på Länsbibliotek Östergötland och Motala bibliotek. Arbetar med bibliotekets roll inom vuxenutbildningen, är bl.a. engagerad i Nätbildarna. Har folkbildningsbakgrund som cirkelledare sedan 1972.

Birgitta Callerud finns på folkbildningsenheten inom Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL). Har arbetat med Nätbildarna, Nätverk för samverkan och med olika lärcentra-projekt inom Distum, då som avdelningschef för Medborgarskolan i Ängelholm.

Eva Fåhraeus är sedan 1995 lärare och forskarstuderande vid institutionen för Data- och Systemvetenskap vid KTH och Stockholms universitet. Hennes undervisningsområde är Människa-dator-interaktion och forskningen fokuseras på IT och lärande. I slutet av 2003 försvarar hon sin doktorsavhandling, som handlar om lärandeprocesser i grupper som studerar på distans.

Katarina Granath är bibliotekarie vid Nordiska folkhögskolan och Kungälv's stadsbibliotek. Styrelseledamot i BIFF, Biblioteket i Folkhögskola & Folkbildning. Har suttit i ledningsgruppen för projektet BibStud (Biblioteket som studieverkstad). Möter dagligen vuxenstuderande, bl.a. inom Nätbildarna och har studerat pedagogik och fågelsång på distans.

Bernt Gustavsson innehar en professur i pedagogik med inriktning mot demokrati, på högskolan i Örebro.

Kenneth Hermansson bor i Östersund och arbetar på Birka folkhögskola sedan 1995 och har en bakgrund inom frikyrkorörelsen med pastorstjänster i Sverige och Frankrike. Distanskursledare i språk- och livsåskådningsämnen samt introduktionsutbildningar åt Svenska Turistföreningen.

Staffan Hübinette, lärare vid Tollare folkhögskola, Nacka. Har under ett antal år arbetat med IKT-projekt inom folkbildningen och med utveckling av fortbildning i distanspedagogik och flexibelt lärande på uppdrag av Folkbildningsrådet och Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL).

Annastina Kapla, bibliotekarie i Torsby. Har tidigare arbetat tjugo år på ett integrerat folkhögskole- och kommunfilialbibliotek. Fungerar som lokal handledare för Nätbildarkurser. Distansstuderat på olika nivåer och i olika former.

Kerstin Namuth började 1982 som cirkelledare i tyska och arbetar nu bl.a. med uppdrag för Folkuniversitetets förbundskansli, med europeiska projekt inom IKT-stött lärande samt med fortbildning för (språk-)ledare; ett aktuellt projekt går ut på att integrera IKT-stött lärande i organisationens ordinarie verksamhet. Uppdrag för CFL samt ämnesredaktör för språk på Folkbildningsnätet.

Tommy Nilsson jobbar på Sensus studieförbund. Sedan 1999 central projektledare för att utveckla cirklar på distans. Har periodvis haft uppdrag för Folkbildningsrådet, CFL och Folkbildningsförbundet. Ägnar som avkoppling till jobbet gärna tiden åt långfärdsridsko och cykling och bor i den vackra staden Lund.

Rosalie Sanyang är ombudsman för ABF i Jämtland, har varit projektanställd på Folkbildningsrådet som samordnare av samtliga studieförbunds satsning på cirkelledarutbildningar i IKT-stött lärande och ingår nu i CFL:s utvecklingslag för utbildningar i flexibelt lärande inom folkbildningen.

Tore Persson är sedan januari 1999 s.k. administrator för Folkbildningsnätet. Har jobbat länge inom folkbildningen, som cirkelledare, folkhögskollärare, författare av studiematerial, informationsansvarig m.m. på Studieförbundets riksförbund etc.

Ove Rackner är folkbildare, Håla Folkhögskola, och lärare i engelska och svenska. Ledare för det avslutade projektet *Holistisk handledning*. Författare till CFL-rapporten 2:2003: *Mailmål – en språklig dräkt för folkbildande nätsamtal*. Leder hösten 2003 fyra distanskurser: KreativIT – om att läsa mellan raderna, Prova på distans och två kurser i Kreativ skrivning.

Ronny Schueler är folkhögskolelärare på Tollare folkhögskola, webbredaktör för Folkbildningsnätets pedagogiska resurser, www.resurs.folkbildning.net, samt verksam med fortbildning i flexibelt lärande och kunskapsbildning inom CFL:s folkbildningsenhet.

Ingemar Svensson arbetar som projektledare vid folkbildningsenheten på Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL). Är där ansvarig för folkbildningens fortbildnings- och kunskapsbildningsfrågor. Arbetade tidigare för Folkbildningsrådet och var i tidernas begynnelse folkhögskollärare.

Roger Säljö är professor i pedagogik och pedagogisk psykologi vid Göteborgs universitet. Hans forskningsintressen rör lärande, utveckling och kommunikation i ett sociokulturellt perspektiv. En utförlig introduktion till dessa teman finns i boken "Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv", som publicerades år 2000 på Prisma.

Bo Toresson började som cirkelledare på 1950-talet inom ssu i Jämtland och blev senare kursledare och organisatör. Förbundsstudierektor i ABF på 1970-talet. Har aktivt prövat på amatörkultur, skrivit studielitteratur och fortsätter nyfiket med IT-frågor i folkbildningen. Ordförande i Folkbildningsrådet 1977-2003.

Ordförklaringar

- Asynkron**, icke samtidig (motsatsen till synkron).
- CFL**, Nationellt centrum för flexibelt lärande (www.cfl.se).
- DFU**, Deltagar-formulerad utvärdering.
- Distum**, Distansutbildningsmyndigheten (ersattes 2001 av CFL).
- DU**, distansundervisning (till skillnad från NU).
- Dukom**, Distansutbildningskommittén.
- Face-to-face**, se Fysiska möten.
- FBR**, Folkbildningsrådet (www.folkbildning.se).
- FirstClass** (FC), programvara som används av Folkbildningsnätet.
- Flexibelt lärande** inom folkbildningen innebär att inom ramen för folkbildningspedagogiken, med dess förankring i det gemensamma lärandet inom sammanhållna grupper, erbjuda flexibla former som ger deltagarna större möjlighet att välja tid, plats, tempo, form etc för studierna.
- Folkbildningsnätet**, folkbildningens digitala nätverk för bl.a. distansstudier och som använder sig av programmet FirstClass (www.folkbildning.net).
- Fysiska möten**, som äger rum när man är fysiskt närvarande (motsatsen till virtuella möten).
- IKT**, Informations- och kommunikationsteknik.
- IT**, Informationsteknik.
- ITiS**, IT i skolan, en nationell satsning på att stärka IT-kompetensen i skolan, under år 2002 omfattades även folkhögskolan av satsningen.
- KKS**, Kunskaps- och kompetensstiftelsen.
- Kollaborativt lärande**, lärande genom samarbete.
- Konferens** (elektronisk), beteckningen på forum för virtuella samtal, diskussioner och information på FirstClass-nät (ex. Folkbildningsnätet).
- NU**, närundervisning (till skillnad från DU).
- Nätbildarna**, ett samarbete mellan ett antal folkhögskolor och studieförbunds-enheter kring att erbjuda kurser och cirklar på distans (www.natbildarna.nu).
- Resurssidorna**, Folkbildningsnätets pedagogiska resurssidor på Internet (www.resurs.folkbildning.net).
- Virtuella möten**, som via datorn och Internet äger rum i ett digitalt forum (motsatsen till fysiska möten), t.ex. en konferens på Folkbildningsnätet.